

משתלם לצאת לטבע

מטמון

ישראל
ישראלה

012-256789
019/2011
011 - 2 111

גן לאומי תל ערד, טל' 08-6992447

© הוצאת רשות הטבע והגנים

קטע משוחזר של העיר הכנענית הקדומה של ערד

מלך ערד מופיע ברשימת מלכי כנען שנוצחו בידי יהושע בן נון בעת כיבוש הארץ (יהושע י"ב 14). כן מסופר על שבט הקיני שהתנחל בערד ככתוב: "ובני קיני חתן משה עלו מעיר התמרים באחת בני יהודה מדבר יהודה אשר בנגב ערד" (שופטים א' 16). בכתובת שנומצאה בכרנן שבמצרים, מופיעה ערד ברשימת ערים ששבש פעה שישק מלך מצרים בשנת 925 לפסה"נ. שמו הקדום של המקום – "תל עראד" – נשתמר בפי הערבים.

וסביב קירותיו נבנו דרגשי אבן. על בסיס אבן במרכז החדר ניצב עמוד, שעליו נשענה תקרה עשויה קורות עץ וענפים. הבית היה חלק ממכלול מגורים שהוקף בגדר אבן וכלל חצר, אזור בישול ואחסון וכן משטח מוגבה מאבנים ששימש ממגורה (מחסן לשמירת תבואה או פירות).

(3) חומת העיר

העיר הכנענית הוקפה חומה שרוחבה כ-2.4 מ', ובה נקבעו שערים ופתחי משנה (פשפשים). בצדה החיצוני נבנו מגדלי שמירה במתאר חצי-עגול או מרובע. רחוב היקפי, שלידו הוקמו בתים, מלווה את קו החומה הפנימי. קטע של החומה ומגדליה שוחזר.

(4) שער מערבי

השער המערבי המשוחזר של העיר הוא אחד משניים שנתגלו עד כה. מקומו בקצה הרחוב הראשי, שכיוונו מערב-מזרח.

(5) מקדשים וארמון

מצפון לרחוב הראשי של העיר נמצא מסלול בנוי ומוקף גדרות, שבו שני צמדי מקדשים וחצרותיהם. במתחם המקודש נתגלו מזבחות, מצבה מסותתת, אגן אבן גדול וחפצים פולחניים. בסמוך נתגלה מבנה סגור, ככל הנראה שימש כארמון העיר

(6) תל המצודות

7 שכבות יישוב שנתגלו בתל מייצגות מצודות מתקופת ממלכת יהודה. החומה המשוחזרת באתר היא חומה מלאה, שהגנה על המצודה היהודאית במאות 6-9 לפסה"נ. במרכז נותרו שרידי מגדל הלניסטי, ששוחזר אף הוא.

הסיור מתחיל בשער המצודה (א), המוגן משני עבריו במגדלים. באגף הצפון-מזרחי הסמוך, נמצאו מחסנים (ב).

באגף הצפון-מערבי של המצודה הוקם מקדש (ג). בחצר הקדמית ניצב מזבח רבוע, בנוי עפר ואבני גזול. תכנית המקדש מותווית בציר מזרח-מערב וכוללת חצר פנימית, היכל ודביר – "קודש קודשים". אל הדביר עלו בשלוש מדרגות. בתוכו נתגלתה מצבה ולצדי הפתח הוצבו שני מזבחות קטורת.

בתחום המקדש נמצאו אוסטרקונים עם שמות שתי משפחות כהונה, המוזכרות בכתובים: מרמות (עזרא ח' 33) ופשחור (ירמיהו כ' 1).

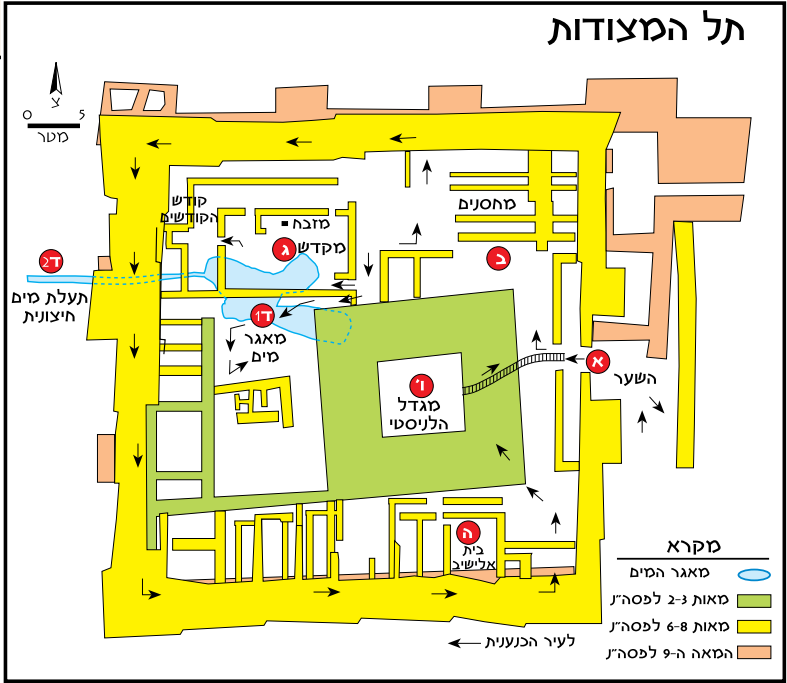
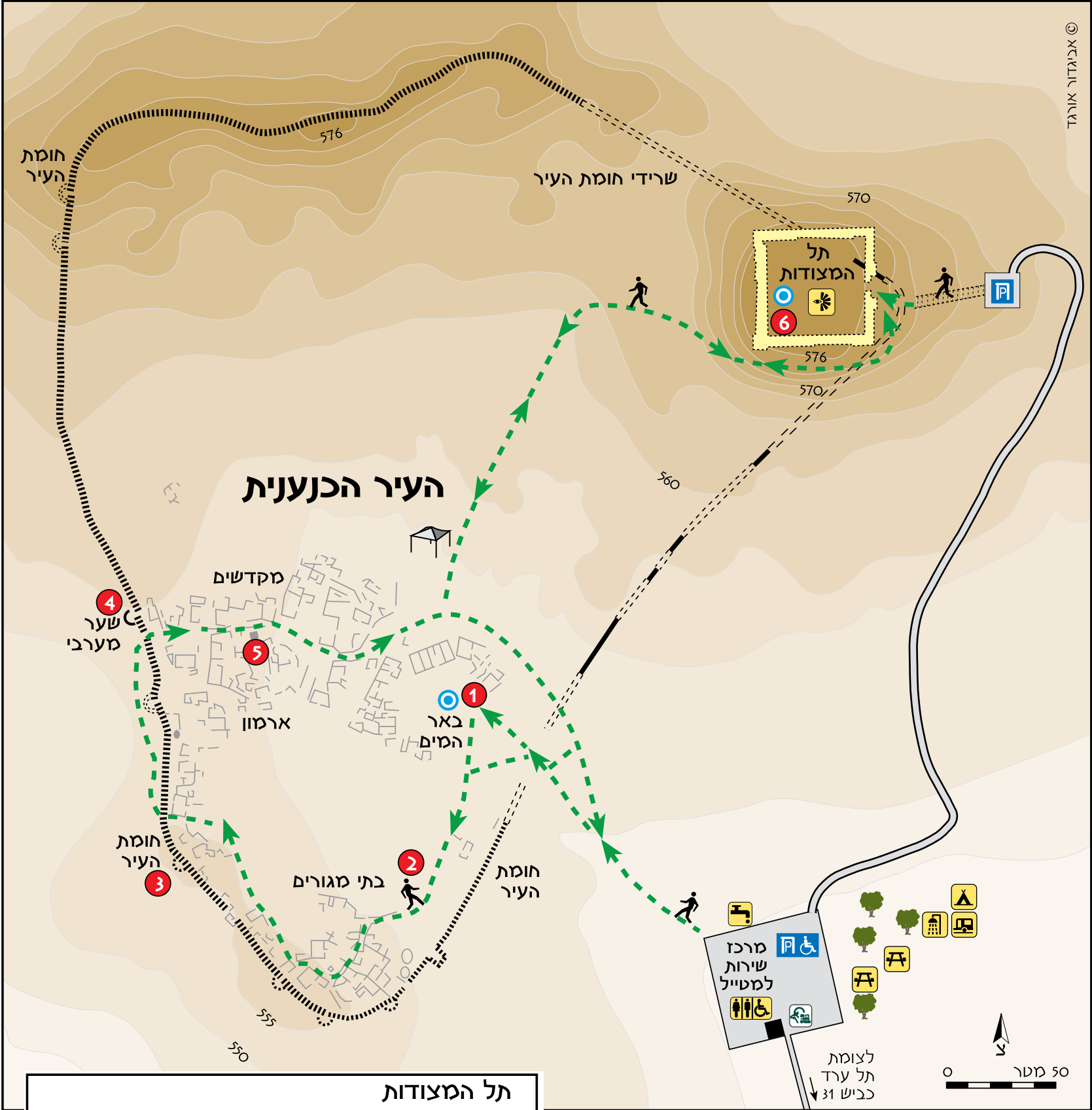
קירות האבן, המצבה, שני המזבחות, המדרגות ורצפת האבן של הדביר ממקדש ערד מוצגים במוזיאון ישראל שבירושלים. באתר הוצבו העתקים שלהם.

בתחום המצודה נחצבו מאגרי מים תת-קרקעיים גדולים ומטויחים (ד), שאליהם התחברה תעלה חצובה בסלע ומקורה בלוחות אבן, שעברה מתחת לחומה המערבית והסתיימה מחוץ לה. המים הועלו מהבאר בעיר התחתונה אל צדה המערבי של הגבעה, נשפכו לפתח התעלה החיצוני וזרמו למאגרים בתוך המצודה.

בצמוד לקיר המצודה הדרומי הוקמו מבני מגורים. באחד מהם, המכונה בפי החוקרים "בית אלישיב" (ה), נחשף ארכיון אוסטרקונים. שבעה עשר מתוכם נשלחו "לאלישיב בן אשיהו", כנראה מפקד המצודה בשנת 600 לפסה"נ בקירוב. כן נתגלו במקום שלושה חותמות, שעליהם נחקק שמו של אלישיב.

מדרגות מובילות אל ראש המגדל ההלניסטי (ו), ולתצפית על המצודה והעיר הכנענית במלוא היקפן. מכאן ניבט נוף מרהיב: צפונה ומערבה משתרעים הר חברון ומורדותיו, מזרחה – בקעת ערד והעיר ערד ומדרום – הרי הנגב הצפוני.

בתום הסיור במצודה, ניתן לחזור לחניה או לצאת מהשער, ולפנות ימינה (דרומה) במורד הגבעה, שם נגיע לצומת שבילים ונפנה ימינה (מערבה) אל העיר הכנענית.

מקרא			
	כניסה, קופה		חניון יום
	דור סלולה		חניון לילה
	מסלול הליכה		חניון לקרוואנים
	נקודת עניין		תצפית
	חניה		שירותים
	סככה		מקלחות

מסלול הסיור

בגן הלאומי שני מוקדי עניין: העיר הכנענית ערד (נקודות עניין 1-5); ותל המצודות (נקודת עניין 6).

בין שני מוקדי העניין מחבר שביל רגלי. ניתן להתחיל את הסיור מהחניה באזור הקופה. לחילופין ניתן לחנות לצד תל המצודות.

(1) באר המים

נחצבה בשלהי תקופת ממלכת יהודה, במרכז מאגר המים הכנעני, עד למפלס מי תהום עיליים. קוטרה 4.6 מ' ועומקה כ-16 מ'. חלקה האמצעי של הבאר בנוי מאבני צור גדולות ותחתיתה חצובה בסלע. יש הסוברים כי מי הבאר הובלו אל המצודה המרוחקת על גב בהמות. בתקופה ההרודיאנית (המאה ה-1 לפסה"נ), שופצה הבאר. חלקה העליון דופן באבני גזית, שסותתו מסלעי גיר, וסמוך לה בנו כמה בריכות אגירה מטויחות, שחלקן מצוידות בשקתות.

(2) בתי מגורים

רובעי מגורים, חצרות וסמטאות פזורים ברחבי העיר. באחד הרובעים בדרום העיר, סמוך לחומה, שוחזר בית מגורים, המכונה "הבית הערדי", שסגנון בנייתו אופייני לכל בתי העיר. זה בית רוחב, שפתחו נקבע באחד מקירות האורך. לתוך הבית ירדו במדרגה

תל המצודות